

EN PRIMAT PÅ RYMMEN

EN DIKT TILLÄGNAD PETER GÄRDENFORS

Niklas Törnlund

Östra Vallgatan 21

S-223 61 Lund

Sweden

niklas@tornlund.net

Förord: I följande dikt ämnar jag redovisa den fångst av meningar jag bärgat under idogt trålande i ett avlägset hav. Syftet med texten är att legera intryck från en resa med reflexioner kring den bok som varit min andes färdkost under en het decembervecka. Dikten är skriven vid sidan av min ordinarie verksamhet, huvudsakligen på sömnlösa nätter som denna. Jag har haft god hjälp av synpunkter från LUCS-seminariet och vill uttrycka min tacksamhet för bidrag från den för ändamålet inrättade fonden. Men låt mig säga det så tydligt att ingen läsare blir besviken längre fram: Jag är inte ute efter att ge något svar på frågan hur Peter blev Gärdenfors.

1. ÖVERSKRIDAREN

Människa, s. Ett djur så försjunkt i hänryckt kontemplation av vad hon inbillar sig att hon är, att hon bortser från det hon otvivelaktigt borde vara.

– Ambrose Bierce, *Djävulens lexikon*

På kryssning i Karibien läser jag
Den meningssökande människan.
Vi är fyratusen primater ombord
på M/S Poesia, där evolutionen
till synes satts på *hold* – i varje fall
för oss som tillhör drönardelen av
den kringflytande populationen.
Ingen skönjbar kamp för tillvaron,
bara ett förlojande överflöd
där måltiderna aldrig hinns ifatt
av hungern. Ljudlösa hissar slungar oss
mellan däckens, några ögonblick
står vi där mellan spegelväggarna
som i en sinnebild av självmedvetande;
under tio dygn trängs vi utan att mötas
i en kollektiv, våtvarm vakendröm.
Inga gruppbeslut krävs, på kvällen
sticks morgondagens agenda in diskret
under hyttvärren. Anestesi i att behöva
välja mellan alternativ man inte valt!
Minigolfturnering balinesisk oljemassage
aerobics dans till storband – alla de fåfänga
försöken att upprätthålla artens vacklande
fysikalitet... Men vad kan vara bättre
för en primat på rymmen än swingmusik?

Vi plockar inte längre pälsen på varandra,
men på soldäck vänder vi ändå ryggen till
och smörjer långsamt och lite vemodigt in
våra nuvarande inkarnationer.
För att återfinna det ursprungliga livsdramat
får man söka sig till akterdäck. Upptäcka
nattfjärilen, stor som en handflata,
i den drastiska middagssolen fastklamrad
fjorton våningar över tvåtusenetersdjupet.
Under natten har den slungats
femton sjömil ut från Kubas kust
av en sydöstlig vind – styrka 5
enligt skeppets monitorer. Nu slås
det sköra flyet upp av blåsten som ett
litet paper. Fyra förtätade sidor, inte mer;
det brunbeiga vingmönstret en dunkel
fantombild av artens biotop.
Att bli ett med omgivningen för att
undgå fara – den bräckligas utväg!
Medan vi haft hybris nog att vilja
överskrida vårt *oikos*; härav den väldiga
inre simulering vi framruvat:
sinnesmarkerna vi ständigt korsar,
kartlägger, går vilse i... Testbana,
provramp, vridscen – språkmetaforerna
ställer sig i kö. Men är detta bara
poetens gamla skötesynd?
Är inte metaforiserandet i sig
ett mått på hur människoögat
ständigt *bemönstrar* sin omgivning
i tankesprången mellan världarna?

2. ÅTERVÄNDAREN

Vi anammar allt fler av vår kulturella
underarts semesterritualer:
landgången från fartyget ska mynna i en
Sports Utility Vehicle: Disneyworld nästa!
Där, i det levande diorama som kallas
Animal Kingdom, ska det stå familjflocken dyrt
att återvända, nu som voyeurer, till den biotop
som bevittnat förfädernas allra första flyktförsök.
En *Kilimanjaro Safari* stillar för en stund
vår hunger efter Ögonblicket, det som
"antilopen lever för" men som vi förlorat
i den temporala perspektivvidgning
som blivit kronisk hos vårt släkte.
Savannsyndromet: jämför forskarblickens
fria fall mellan teoriernas akacior!
Vi jagar ljuset, och skuggan tättnar...
Men, vad livnär sig en meningssökare på
om inte själva Gåtan? Silverrygg, detta
vill jag kalla din disciplin och gärning:

medvetandet hos *Homo sapiens*
upphöjt till sin tredjepotens.

3. REFERENSER

Bierce, A. (1958). *The Devil's Dictionary*. New York: Dover Publications, Inc. I original fortsätter definitionen: "His chief occupation is extermination of other animals and his own species, which, however, multiplies with such insistent rapidity as to infest the whole habitable earth and Canada."

Gärdenfors, P (2006). *Den meningssökande människan*. Stockholm: Natur & Kultur. "Antilopen lever för ögonblicket, reagerar på det som händer här och nu" (se kap. 1 Den unika människan: Antecipatorisk planering).